

OLIV TA'LIMDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV VA TRENING USULLARI

Akbaraliyeva Asila Tojiddinovna

*Toshkent amaliy fanlar universiteti "Psixologiya" kafedrasida katta
o'qituvchisi*

Orifjonova Nigina Nofar qizi

*Toshkent amaliy fanlar universiteti "Pedagogika va Psixologiya" yo'nalishi
4 – kurs talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning mazmuni va ahamiyati hamda trening usullarining ta'lim jarayonidagi o'rni yoritilgan. Talabalarni kasbiy va shaxsiy rivojlantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan, trening texnologiyalarining samaradorligi tahlil qilingan. Trening usullarining hard va soft skills ko'nikmalarini shakllantirishdagi roli, ularning bosqichlari va qo'llash mexanizmlari ochib berilgan. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etilgan treninglar talabalar motivatsiyasini oshirish, ularning mustaqil fikrlash va moslashuvchanlik qobiliyatini rivojlantirishga yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, treninglar talabalar o'rtasida samarali muloqot va hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi, ularning ijodiy va ijtimoiy salohiyatini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, zamonaviy trening metodlari ta'lim jarayonini interaktiv va qiziqarli qilish orqali o'quv jarayonini samaraliroq qiladi.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetensiyalar, hard skills, soft skills, shaxsiy rivojlanish, interaktiv ta'lim, motivatsiya, hamkorlik va muloqot, ijodiy salohiyat.

Аннотация. В данной статье освещено содержание и значение ориентированного на личность подхода в высших учебных заведениях, а также роль методов тренинга в образовательном процессе. Проанализирована

эффективность современных педагогических подходов, в частности тренинговых технологий, в профессиональном и личностном развитии студентов. Рассмотрена роль методов тренинга в формировании навыков hard и soft skills, их этапы и механизмы применения. Тренинги, организованные на основе ориентированного на личность подхода, могут способствовать повышению мотивации студентов, развитию их самостоятельного мышления и способности к адаптации. Кроме того, тренинги способствуют развитию эффективного взаимодействия и сотрудничества между студентами, повышению их творческого и социального потенциала. Современные методы тренинга делают образовательный процесс интерактивным и увлекательным, повышая его эффективность.

Ключевые слова: профессиональные компетенции, hard skills, soft skills, личностное развитие, интерактивное обучение, мотивация, сотрудничество и коммуникация, творческий потенциал.

Abstract. This article highlights the content and significance of the student-centered approach in higher education institutions, as well as the role of training methods in the educational process. The effectiveness of modern pedagogical approaches, particularly training technologies, in students' professional and personal development is analyzed. The role of training methods in developing hard and soft skills, their stages, and application mechanisms is examined. Trainings organized based on a student-centered approach can contribute to increasing students' motivation, developing their independent thinking, and enhancing their adaptability. Additionally, trainings promote effective interaction and collaboration among students, as well as the development of their creative and social potential. Modern training methods make the educational process interactive and engaging, thereby improving its effectiveness.

Keywords: professional competencies, hard skills, soft skills, personal development, interactive learning, motivation, collaboration and communication, creative potential.

KIRISH

Muammoni umumiy ko‘rinishda qo‘yish va uning muhim ilmiy va amaliy vazifalar bilan bog‘liqligi. Sifatli ta‘lim tizimini shakllantirish o‘qitish jarayonining qonuniyatlarini aniqlashga bog‘liq. Nazariy tadqiqotlar davomida hodisalarning mohiyatini anglash orqali ta‘lim faoliyatini amalga oshirishning ilmiy asoslangan tizimlarini, innovatsion o‘qitish usullarini yaratish mumkin. Didaktikaning eng yangi yutuqlaridan amaliy foydalanish metodikasini ishlab chiqish muhim o‘rin tutadi. Tayyorgarlik jarayonida professional fikrlashni rivojlantirish e‘tiborga olinishi kerak bo‘lgan dolzarb masaladir. Zamonaviy mutaxassis turli xil faoliyat turlarini amalga oshirish uchun olingan ma‘lumotlarni tezda qayta ishlash va o‘zgartirish qobiliyatiga ega bo‘lishi kerak. Shu bilan birga, kasbiy faoliyat sohasining o‘ziga xos xususiyatlariga va jamiyat ehtiyojlariga e‘tibor berish muhimdir [1].

Asosiy qism. Zamonaviy ta‘lim muassasalarida ta‘lim jarayonini shakllantirishda qo‘llaniladigan shaxs-faoliyat yondashuvi talabalarning o‘zaro hamkorlikda kasbiy kompetensiyalarini ham, shaxsiy fazilatlarini ham rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu yondashuvning mazmuni ta‘lim jarayoni subyektlarining o‘z-o‘zini rivojlantirishiga asoslanadi [2]. Talabalar nafaqat kelajakdagi kasbiy faoliyati uchun zarur bo‘lgan kompetensiyalarni, balki ilm-fanning turli sohalarida o‘zini namoyon etish qobiliyatini ham shakllantiradi.

Yuqori ta‘lim natijalariga erishish uchun oliy ta‘lim muassasalarida talabalarni shaxsga yo‘naltirilgan tayyorlashga ko‘maklashuvchi innovatsion usullardan foydalanish muhim ahamiyatga ega [3]. Yuqoridagi maqsadlarga erishish vositalaridan biri bu trening usullaridir. Trening mazmuni kasbiy vazifalarni muvaffaqiyatli bajarishga, kasbiy faoliyatning muayyan sohasini

takomillashtirishga, ijtimoiylashuv va kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu muammoning jihatleri ko‘rib chiqilgan va muallif tomonidan asoslab berilgan so‘nggi tadqiqotlar va nashrlarni tahlil qilish; umumiy muammoning ilgari hal etilmagan qismlarini ajratib ko‘rsatish.

M.G.Masesyants va R.V.Bazaliy o‘z tadqiqotlarida ta’kidlashlaricha, trening bosqichlari vazifalardan iborat bo‘lib, ularning maqsadi talabaning o‘z tasavvurlari va o‘z-o‘zini baholashining kelajakdagi kasbiy faoliyat obraziga muvofiqligini aniq tushunishiga qaratilgan shart-sharoitlarni yaratishdan iborat. Trening jarayonida o‘quvchilar o‘zlarining va boshqa ishtirokchilarning kasbiy faoliyat sohasi haqidagi tasavvurlarini tahlil qiladilar, bu esa keyingi o‘sish uchun imkoniyat yaratadi. Trening diqqatni jamlashni talab etadi. Treningni o‘tkazishda teskari aloqani hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Uni axborot vositalari va shaxslararo muloqot yordamida tashkil etish mumkin. Treningni o‘tkazishning asosiy maqsadi kasbiy faoliyatni tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantirishdan iborat. O‘quv jarayonida trening stress yuklamasini kamaytirish, ruhiy va jismoniy muvozanatni saqlash qobiliyatini shakllantirishga imkon beradi. Mualliflarning ta’kidlashicha, trening an’anaviy mashg‘ulotlar formatining o‘rnini to‘liq bosa olmaydi. Ko‘pincha treninglar kasbiy ta’limning qo‘shimcha vositasi sifatida qo‘llaniladi. M.G.Masesyants va R.V.Bazaliy o‘z tadqiqotlari natijasida asosiy ta’lim va o‘quv materialini chuqur o‘rgangandan so‘ng ko‘pincha trening yuqori natijalarga erishishga yordam berishiga e’tibor qaratadilar. Eng yaxshi natijaga ma’lum davriylik bilan o‘tkaziladigan treninglar sikllarini o‘tkazish orqali erishish mumkin [4].

O.G. Malaya va V.A. Larionova o‘z asarlarida zamonaviy Internet makoni tomonidan taklif etilayotgan turli xil treninglarni tahlil qiladilar. Mualliflar mavjud barcha treninglarni maqsadlari va muayyan auditoriyaga yo‘naltirilganligi bo‘yicha ajratishni taklif etadilar. Hard va soft skills - zamonaviy trening usullarini ajratish imkonini beruvchi asosiy atamalar. Qattiq ko‘nikmalar muayyan kasbiy soha bilan

bog'liq bo'lgan maxsus ko'nikmalar yig'indisidir. Ushbu kompetensiyalarni amaliyotda ko'rsatish mumkin, ular ko'pincha kasbiy sohada qo'llaniladi. Soft skills kasbiy va kundalik hayot jarayonida ham amalga oshiriladi, chunki ular vaziyatning o'zgarishiga moslashuvchan munosabatda bo'lishga imkon beradi. Ushbu ko'nikmalar tufayli talabalar xarakter, temperament va shaxsiy tajriba bilan bog'liqlikni ta'kidlaydilar. Treninglarning birinchi yo'nalishi kasbiy o'sish uchun muhim bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirishga e'tibor qaratishni nazarda tutadi. Bunga misol sifatida texnologik treninglarni (taqdimot texnologiyalari, katta jamoada o'zaro hamkorlik texnologiyalari) keltirish mumkin. Treninglarning ikkinchi yo'nalishi o'quv jarayoni bilan bog'liqlikni o'z ichiga oladi, uning mohiyati talabalarning shaxsiy fazilatlarini rivojlantirish, boshqalar bilan aloqalarni qurishdir. Bunday treninglar individuallikni rivojlantirishga, o'ziga xos xatti-harakatlar ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan. Masalan, ijodkorlik bo'yicha treninglar, shaxsiy o'sish bo'yicha treninglar [5].

S.Yu. Tatarova, A.N. Safonov, V.B. Tatarov, O.P. Kozina ta'kidlashlaricha, oliy ta'lim muassasasining asosiy vazifasi bitiruvchilarni jamiyatda va kasbiy sohada mustaqil hayot kechirishga tayyorlash uchun muhitni shakllantirishdan iborat. Ta'lim tashkilotidagi mashg'ulotlar turli shakllarda amalga oshiriladi. Ijodiy salohiyatni yuzaga chiqarish uchun o'qituvchilar talabalar shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantiradigan vaziyatlarni yaratishi lozim. Mualliflar mashg'ulotning asosiy qismlarini isinish va bevosita treningning o'zini ajratib ko'rsatishadi. Treningning yakuniy qismida refleksiya o'tkaziladi.

Treninglar o'tkazilishini kuzatish jarayonida tadqiqotchilar ishtirokchilar o'zlarining psixologik va jismoniy holatiga nisbatan ongliroq munosabatda bo'la boshlaganliklarini qayd etishdi. Talabalarda tanqidiy fikrlash, salbiy qarashlarni mustaqil o'zgartirish ko'nikmalari rivojlanmoqda [6]. Ta'lim jarayonida zamonaviy trening usullaridan faol foydalanish talabalarda shaxsiy onglilikka asoslangan kasbiy faoliyatni ijodiy amalga oshirishga yordam beradigan moslashuvchan

ko'nikmalar va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish zarurati bilan bog'liq. Treninglar o'quvchilarning o'zaro tushunishi va ishlarining uyg'unligiga erishishning talab yuqori bo'lgan usuli hisoblanadi [7]. Treninglar o'tkazish ijtimoiy qadriyatlarni tarbiyalash, ta'lim ishtirokchilarining shaxsiy fazilatlarini shakllantirish, shaxslararo muloqot amaliyotida tajribani kengaytirishga xizmat qiladi. Treninglarda ishtirok etish talabaning shaxsiy kamolotiga xizmat qiladi.

XULOSA

Oliy ta'lim muassasalarida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va trening usullaridan foydalanish ta'lim jarayonining sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv talabalar kasbiy kompetensiyalarini, hard va soft skills ko'nikmalarini, shaxsiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Treninglar o'quv jarayonini interaktiv va qiziqarli qilishi, talabalar motivatsiyasini oshirishi va ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini mustahkamlashi bilan ajralib turadi. Bundan tashqari, shaxsga yo'naltirilgan treninglar talabalar o'rtasida samarali hamkorlik va muloqotni rivojlantirishga yordam beradi, ularni ijtimoiy va professional jihatdan tayyorlaydi. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va trening texnologiyalari ta'limni yanada moslashuvchan va natijaviy qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Aleshugina, E. A., Kryukova, G. K., & Molkin, N. V. (2014). Interaktiv texnologiyalar nazariy til fanlarini o'qitish jarayonida. In *Velikie reki 2014: 16-Xalqaro ilmiy-sanoat forumining ishlari* (pp. 279-281). Nijniy Novgorod: Nijniy Novgorod davlat arxitektura-qurilish universiteti. EDN UKZAYP.
2. Sedova, A. S., Vaganova, O. I., & Kutepov, M. M. (2019). Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish zamonaviy ta'limning asosiy maqsadlaridan biri sifatida. *Innovatsion iqtisodiyot: rivojlanish va takomillashtirish istiqbollari*, 2(36), 79-85. EDN RMTGYO.

3. Gladkova, M. N., Karpova, M. A., & Prokhorova, M. P. (2018). Kasbiy ta'limda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv g'oyalarini amalga oshirish. *Zamonaviy ijtimoiy muammolarni o'rganish*, 9(8-2), 19-22. EDN YWSUYH.
4. Masesyants, M. G., & Bazaliy, R. V. (2020). Ta'lim jarayonida treninglardan foydalanish. *Donning yosh tadqiqotchisi*, 6(27), 66-69. EDN GDDDYG.
5. Malaya, O. G., & Larionova, V. A. (2020). Oliy kasb ta'lim tizimida trening. *Madaniyat va ta'lim*, 4(39), 137-143. DOI: 10.24412/2310-1679-2020-439-137-143. EDN FIMBRI.
6. Tatarova, S. Yu., Safonov, A. N., Tatarov, V. B., & Kozina, O. P. (2020). Talabalar bilan ishlashda psixologik-pedagogik treningni qo'llash prinsiplari. *P. F. Lesgaft nomidagi universitet ilmiy yozuvlari*, 1(179), 310-315. DOI: 10.34835/issn.23081961.2020.1.p310-315. EDN JTQIII.
7. Bulaeva, M. N. (yil ko'rsatilmagan). Texnikumda kelajak pedagoglarni kasbiy ta'lim nazariyasi va metodikasi: o'quv-uslubiy qo'llanma.